

Archiv obce Oselce

1865–1945 (1947)

Inventář

EL NAD č.: 280

AP č.: 470

Mgr. Matěj Třepeš

Blovice 2015

Obsah

Úvod

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	11
III. Archivní charakteristika archivního fondu	15
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	19
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	19
Seznam použité literatury a pramenů	20

Přílohy

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	22
---------------------------------------	----

Inventární seznam	23
--------------------------	----

Rejstříky

Rejstřík osobní	27
Rejstřík věcný	28

I. Vývoj původce archiválií

Obec Oselce leží přibližně 13 km severně od Horažďovic v mírně zvlněném krajinném terénu. Vznikala postupně v období vrcholného středověku tzv. vnitřní kolonizací jako typická poddanská ves, rozkládající se po obou stranách cesty, později silnice, spojující města Horažďovice a Nepomuk (jedná se o tzv. uliční typ vsi).

První písemná zmínka o obci pochází ze sklonku 14. století (1394, Zdenko de Oslec). Během staletí se střídali různí šlechtičtí držitelé vsi. V letech 1388–1397 je zmiňován jako držitel obce Jezovec z Oselec, k roku 1454 Mikuláš. Ve 2. polovině 15. století byli majiteli vsi Oselští z Dlouhé vsi (od roku 1467), posléze Kokořovci z Kokořova. Později Jindřich Vitanovský z Vlčovic Oselce směnil s Jiřím Vojtěchem Janovským z Janovic za statek Pole. Od Janovských z Janovic zakoupil toto zboží roku 1818 Filip Antonín sv. pán Bibra, po kterém jej zdědil (1832) František hrabě Boos-Waldeck. V držení tohoto rodu zůstaly majetky v Oselcích až do konce 2. světové války, po níž byl v létě 1945 majetek Boos-Waldecků zkonfiskován československým státem.

Pokud jde o samotný název obce, literatura jej vykládá jako "*ves oselců, tj. Oslíků*".¹ Ve starším období podle jazyka pramenů název kolísal,² v moderní době se pak ustálil na "Voselec" (něm. "Woseletz"³). Svědčí o tom stará obecní úřední razítka (nejstarší ještě v podobě "Woselec", na razítku užívaném od 70. let 19. stol. pak "Voselec").⁴ O úřední změně názvu vsi na dnešní Oselce rozhodlo ministerstvo vnitra v roce 1922,⁵ což ovšem obecním orgánům nebránilo používat ještě po tři léta původní úřední razítko s neplatným názvem.⁶

Od roku 1850 existovala až do roku 1883/1884 spojená správa obcí Oselce, Kotouň a Řesanice, přičemž sídlem (dobově řečeno) „politické místní obce“ byly Oselce, jejíž obvod zahrnoval území všech tří právě zmíněných katastrálních obcí a Kotouň s Řesanicemi tak byly (legislativně vzato) oseleckými osadami.⁷ Formálním sídlem obecního úřadu byly právě Oselce, patrně pro svou největší velikost i fakt, že byly od roku 1700 panským sídlem. Legislativně vzato došlo k rozloučení tohoto trojlístku až roku 1884, kdy byla v únoru publikována v zemském zákoníku vyhláška „*jež se týče rozloučení obcí v Čechách průběhem roku 1883 povolených*“, a kterou byla „*rozloučena místní obec Oselec (okresu Horažďovického) ve tři místní obce o sobě*“: vznikly tak samostatné politické obce Oselce, Kotouň a Řesanice.⁸ Stran územního rozsahu (katastrálního území) Oselců nedošlo v moderní době k větším změnám, činil 765 hektarů. Pokud jde o obyvatelstvo, berní rula udává ke vsi "Voselce" celkový počet 5 osedlých rolníků, k tomu 2 "*na stavení*

¹ PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách. : jejich vznik, původní význam a změny*. 3. díl (M–Ř). Praha : Česká akademie věd a umění ve Státním nakladatelství učebnic, 1951, s. 289.

² Alespoň průřezově srov. PROFOUS, A. *Místní jména v Čechách*. 3. díl, s. 289.

³ Srov. např. dvojjazyčné razítko, používané v době Protektorátu Čechy a Morava ("Gemeindeamt Woseletz"), Kniha zápisů ze schůzí..., SOKA Plzeň-jih, fond MNV Oselce.

⁴ Otisky starých obecních razítek přináší mj. Pamětní kniha obce Voselec (inv. č. 6), nepaginováno.

⁵ Na základě zákona č. 266/1920 Sb. a nařízení vlády ČSR 324/1921 Sb.

⁶ Protokol o schůzi obecního zastupitelstva dne 21. 10. 1925 (Kniha zápisů..., inv. č. 1), bod 5.

⁷ Srov. např. *Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen*. Prag : Statthalterei-Druckerei, 1861, s. 48. Též ve všech následujících úředních lexikonech a repertoriích jsou z dotčeného trojlístku uváděny jako hlavní Oselce (např. *Seznam míst v království Českém* z roku 1872, *Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen* z roku 1878 či *Special-Orts-Repertorium von Böhmen* z roku 1885 aj.).

⁸ Vyhláška č. 10/1884 z. z. č., částka IV ze dne 4. 3. 1884 (vyhlášení místodržitele ze dne 6. 2. 1884, číslo 9495, jež se týče rozloučení obcí v Čechách průběhem roku 1883 povolených), položka 30, s. 27.

zkažené", dva pusté grunty a konečně navrch i 9 zahradníků.⁹ Tereziánský katastr ve své rustikální části podchycuje ve vsi celkem 20 hospodářství.¹⁰ Optikou moderních sčítání lidu viděno, dosáhl počet obyvatel absolutního vrcholu v roce 1880, kdy ve vsi žilo 784 osob. Poté zvolna klesal, takže při posledním předválečném sčítání lidu (1930) již bylo sečteno jen 464 osob, přičemž jejich počet dále kontinuálně klesal i v poválečném období.¹¹ Z národnostního hlediska šlo vždy o takřka výlučně českou obec, pouze jednotlivci se hlásili k německé či židovské národnosti.

Z hlediska správního začlenění byla pro ves až do poloviny 19. století klíčová především její patrimoniální příslušnost (z vyšších celků náležela do Prácheňského kraje). Po roce 1850 byla obec zařazena nejprve do horažďovického okresního hejtmanství, posléze (od roku 1868) na dlouhá léta do strakonického okresu. Po vzniku Československa pak nejprve spadala dočasně ve 20. letech pod Horažďovice (okresní správní komise, posléze okresní úřad), poté opětovně do politického okresu Strakonice. Župní zřízení nebylo v Čechách nakonec zavedeno, obec měla být zařazena do IX. župy České Budějovice (okres Strakonice). Změna (z hlediska struktury politické správy) pak přišla až za 2. světové války v souvislosti s tzv. Heydrichovou správní reformou, kdy došlo k rozsáhlé reorganizaci a obce, tvořící doposud soudní okres Horažďovice, byly nově přerazeny do obvodu Okresního úřadu v Sušici (od 1. 6. 1942). Lze zde ovšem podotknout, že pro obecní představitele to byla změna vcelku vítaná, *"ježto zapojením do horského okresu Šumavy byly zdejší obci předepisovány nižší kontingenty a lépe se dodávky plnily. Dále úředníci tohoto okresu vesměs Češi více cítili s českým lidem."*¹² Po osvobození se stav vrátil nazpět k datu 29. 9. 1938, tzn. Oselce nyní opět připadaly do okresu Strakonice (okresní úřad byl nahrazen okresním národním výborem).¹³ Z hlediska justiční a finanční (berní) správy konečně spadaly Oselce po celé století do příslušných obvodů Horažďovic.

Až do poloviny 19. století, kdy se v revolučních letech 1848/1849 v důsledku probíhajících společenských přeměn začala konstituovat na nových základech moderní státní správa a současně samospráva, lze o autonomních obecních orgánech a správě obce hovořit jen podmíněně, spíše jako o předchůdcích obecní samosprávy. Rychtáři a konšelé vykonávali svou pravomoc v úzké součinnosti s pozemkovou vrchností, již byli z výkonu svého úřadu odpovědní, a samosprávný element v jejich činnosti tak měl spíše doplňkovou povahu.¹⁴ Teprve postupně do vztahu patrimonium – představitel obecní (samo)správy vstupoval stát. Z uvedeného období se ve fondu nezachovaly bohužel žádné dokumenty. V Oselcích ovšem bylo jak sídlo pozemkové vrchnosti (zámek), tak i dvůr vrchnostenského velkostatku a materiály k dějinám obce v raněnovověkém období je tak třeba hledat ve fondu

⁹ HAAS, Antonín (ed.). *Berní rula*. 28. svazek – Kraj Prácheňský II, Praha : SPN, 1954, s. 844.

¹⁰ CHALUPA, Aleš – LIŠKOVÁ, Marie – NUHLÍČEK, Josef – RAJTORAL, František (ed.). *Tereziánský katastr český*. 2. svazek (rustikál, kraje K–Ž). Praha : Archivní správa MV ČSSR, 1966, s. 252–253.

¹¹ *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005*. 1. díl. Praha : Český statistický úřad, 2006, s. 308–309. Počet domů ve vsi dosáhl vrcholu roku 1910, a to 104 (*Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970*. I/1. Praha : Federální statistický úřad, 1978, s. 393).

¹² Pamětní kniha obce Oselce, inv. č. 6, nepaginováno.

¹³ EDL, Jan. Přehled změn v územní organizaci politické správy v letech 1928–1948. *Paginae historiae*, 2006, roč. 14, s. 525 a s. 534.

¹⁴ K obecnějšímu přehledu fungování patrimonium a úlohy správy obce ve starším období viz MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha, část 3.1, období do roku 1850, kde je k dispozici i podrobná bibliografie k tématu.

příslušného velkostatku.¹⁵

Vznik obecní samosprávy v moderním slova smyslu je spojen se zánikem patrimoniální správy v polovině 19. století a byl naplněním ideje, že základem státu je svobodná obec, chápaná jako územní společenství občanů, které má právo na samosprávu svých záležitostí. První zákonnou úpravu získala obecní samospráva tzv. Stadionovým prozatímním obecním zřízením ze 17. 3. 1849, č. 170/1849 ř. z., jímž se obec stala základním článkem územní samosprávy a každé sídliště se muselo stát buď samostatnou obcí, anebo součástí jiné obce jako tzv. osada. K určitému regresu došlo v období neoabsolutismu, koncem 50. let 19. století vypracované nové obecní zřízení pak nevešlo (s výjimkou části o domovském právu) v platnost. Až na základě rámcového zákona ze dne 5. 3. 1862, č. 18/1862 ř. z., o základních pravidlech uspořádání záležitostí obecních, byla v jednotlivých zemích monarchie postupně vydána obecní zřízení a příslušné volební řády, pro Čechy v dubnu 1864. Toto obecní zřízení, jímž byla vázána se řídit i samospráva v obci Oselce, pak platilo (s drobnějšími novelami) až do konce existence habsburské monarchie.¹⁶

Z období před vznikem meziválečného Československa se ve fondu zachoval pouhý zlomek z původně mnohem rozsáhlejší obecní registratury, vedle kontinuálně vedené matriky ze spisového materiálu víceméně pouze torzo trestní agendy a domovské příslušnosti.¹⁷ Nedostatek přímých dokladů o činnosti obecní samosprávy v letech 1850–1918 zde není účelné suplovat obecnějším výkladem o vývoji dějin správy v tomto období, lze odkázat na příslušné partie standardních příruček.¹⁸

Rozsáhlejší dochovaný materiál k postižení dějin původce je k dispozici až pro období 1. republiky. Na jejím počátku byly vydány klíčové právní předpisy, zákon o volbách do zastupitelstev obcí a rozsáhlá novela obecního zřízení.¹⁹ Širším orgánem obecní samosprávy se nyní stalo obecní zastupitelstvo (dále také OZ, dříve obecní výbor), užším pak z jeho středu volená obecní rada (někdejší obecní představenstvo), sestávající ze starosty, náměstka/ů a radních. Počet členů zastupitelstva byl dán zákonem a odvíjel se od celkového počtu obyvatel ve správním obvodu dané obce;²⁰ pro Oselce s jejich tehdy 644 obyvateli (sčítání 1910) byl zákonem určen počet členů OZ na patnáct, přičemž počet členů rady byl zákonem dán jednou třetinou počtu členů OZ, v případě Oselců tedy pět. V důsledku poklesu počtu obyvatel obce poklesl pro volby roku 1932 počet volených zastupitelů na 12, členů rady na 4.²¹ Volební období bylo čtyřleté, později bylo prodlouženo (1933) na 6 let.²² První poválečné obecní volby proběhly v obci 5. 1. 1920, po nich byly zformovány výše uvedené orgány. Další volby se pak konaly

¹⁵ Upozornit je zde třeba na fond Velkostatek Oselce (1721–[1948]), NAD č. 20095, uložený v SOA Plzeň.

¹⁶ Zákon ze dne 18. 4. 1864, č. 7/1864 z. z. č. České zemské zřízení bylo posléze během existence habsburské monarchie celkem 12× novelizováno.

¹⁷ Viz inventární seznam položky inv. č. 3, 10, 13, 20.

¹⁸ Základní souhrnné poučení viz JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost*. Praha : NLN, 2005, kap. 14 – Územní samospráva, s. 297–327; Z. MARTÍNEK, *Archiv obce...*, kap. 3.2, *Období 1850–1945*; v obou případech je připojena i základní bibliografie.

¹⁹ Srov. zákon č. 75/1919 Sbírky zákonů a nařízení státu československého, ze dne 31. 1. 1919, volební řád v obcích, a č. 76/1919 Sb., ze dne 7. 2. 1919, novela obecního zřízení.

²⁰ Srov. ust. § 9 zák. č. 75/1919 Sb., řádu volení v obcích.

²¹ Pro obce mezi 201 až 500 obyvateli bylo voleno 12 zastupitelů (§ 9 zák. č. 75/1919 Sb., řádu volení v obcích). Počet obyvatel obce dle sčítání roku 1930 poklesl na 464 osob.

²² Obecný správněhistorický výklad o úloze územní samosprávy v meziválečném období viz JANÁK, J. – HLEDÍKOVÁ, Z. – DOBEŠ, J. *Dějiny správy v českých zemích*, kap. 19, s. 376–383.

17. 8. 1924 a opětovně v létě 1928.

O neklidné a vyhocené atmosféře v obci pak svědčí dění okolo komunálních voleb pro volební období počínající rokem 1932, které se nakonec po zásazích nejprve okresního a posléze i zemského úřadu musely celé opakovat. Důvodem vyostřeného boje bylo jistě i to, že se nyní namísto 15 rozdělovalo toliko 12 mandátů v OZ a o umenšený počet křesel usiloval početný zástup více či méně vhodných zájemců. Volební klání 18. 9. 1932 tak skončilo naprostým fiaskem. Obecní kronika nás zpravuje o předvolebním souboji tak, že ztroskotal pokus o sjednocenou kandidátku, *"ježto však se cítil každý povolany a pro neshodu mezi 2 občany utvořilo se 5 kandidátek"*, což jistě není nezajímavé... Po skrutiniu získala čtyři kandidující uskupení paritně po rovných třech mandátech, jen páté (agrárnícké) vyšlo naprázdno; lídr neúspěšné kandidátky napadl volby jako celek, zemský úřad je nakonec prohlásil za neplatné a nařídil novou volbu, jež se konala 14. 5. 1933 (a byla současně poslední řádnou volbou obecních orgánů vůbec, až do zániku obecního úřadu v souvislosti s ustavením MNV v květnu 1945). Výsledky opakovaných voleb byly již poněkud odlišné, takže první tři kandidující uskupení získala po 2 mandátech, čtvrté s pátým (stěžovatel agrárník) potom po 3 mandátech. Námitky proti průběhu voleb tentokrát nebyly podány a 1. 6. 1933 se tak mohla sejít ustavující schůze OZ. *"Po vzrušujícím dnu, za kterého se zvláště 2 členové exponovali až do krajnosti chtějíce býti starostou"* – jak čteme v kronice – ovšem nakonec naštěstí vše dobře dopadlo, neboť *"byl zvolen Václav Panuška, pisatel této knihy 11 hlasy jako starosta"*. Dotyčný musel být výborný vyjednaváč, když nakonec získal podporu všech znesvářených bloků (sám sebe nevolil) a plný počet hlasů. Starosta Václav Panuška pak v čele obce stál až do jara/léta 1942, kdy v důsledku svého dlouhodobějšího onemocnění na tento úřad rezignoval.

Jak bylo právě řečeno, další "klasické" volby se již do zániku obecního úřadu nekonaly. Určité změny v obecním zastupitelstvu ovšem samozřejmě probíhaly i nadále. Snadná byla situace v případě, kdy si zastupitel ponechával mandát, pouze rezignoval např. na funkci zástupce starosty – v takovém případě byla funkce nově obsazena volbou ze stávajících členů OZ.²³ Takto např. po rezignaci starosty V. Panušky (mandát si ponechal) převzal jeho úřad dosavadní náměstek Václav Kališ,²⁴ jenž pak stál v čele obce až do jejího zániku, a po řadu let byl i předsedou nově utvořeného MNV Oselce. Volba podléhala schválení orgánu německé okupační správy (oberlandrátu), kterému byla předkládána prostřednictvím okresního úřadu. V případě rezignace na samotný zastupitelský mandát přistupovalo OZ ke svému "samoplození", tedy na místo dotyčného vybralo a samo "dovolilo" nového člena a současně náhradníka.²⁵ Celkem takto bylo během okupace obměněno 5 členů obecního zastupitelstva.

Zastupitelstvo obce vytvářelo jako své pomocné, poradní a kontrolní orgány různé komise.

²³ Takto např. na schůzi OZ 26. 10. 1941 rezignoval na funkci náměstka starosty a člena rady B. Houlík, zatímčím náměstkem starosty byl zvolen dosavadní člen rady Karel Červený, členem rady nově V. Kališ; ten se pak stal v další schůzi zástupcem starosty (16. 11. 1941). Viz Kniha zápisů..., inv. č. 1.

²⁴ Zápis ze schůzi..., (inv. č. 1), zápis o schůzi OZ dne 11. 7. 1942 a 8. 8. 1942. Náměstkem starosty byl současně na druhé zmíněné schůzi zvolen Josef Sochor.

²⁵ Ke dni 11. 1. 1942 rezignovali na mandát člena OZ 3 dosavadní zastupitelé, 3 byli na schůzi OZ "dovoleni", současně byli ihned zvoleni i náhradníci těchto nových členů OZ. K dalším změnám ve složení OZ pak došlo k 8. 8. 1942, kdy byl dovolen další člen OZ a současně náhradník, konečně naposledy byl člen OZ na svoji žádost uvolněn 26. 11. 1943, současně byl jmenován nový člen OZ.

Ze zákona byly povinné dvě, letopisecká (jejím úkolem bylo zejména vedení obecní paměti knihy)²⁶ a finanční, kontrolující toky obecního hospodaření.²⁷ Finanční komise byla kontinuálně velmi aktivní, konala své schůze po celé sledované období jak samostatně, tak i společně se zastupitelstvem či obecní radou. Další komise již byly fakultativní a během let se setkáváme s jejich větším počtem: důležitá byla stavební komise, neboť až do roku 1942 byla obec prvoinstančním stavebním úřadem,²⁸ ve 30. letech se potom setkáváme např. se zdravotní či odhadní komisí.²⁹ Specifickým orgánem obcí byl tříčlenný tzv. trestní senát, sestávající ze starosty a dvou radních. Pravomocí trestního senátu bylo rozhodování o drobnějších přestupcích, o sankcích za porušení obecních vyhlášek apod.³⁰ Dále je doložena existence sociální komise,³¹ o její činnosti ale nejsou bližší informace k dispozici. Za 2. světové války (podobně jako v počátcích ČSR)³² různých komisí rapidně přibývalo v souvislosti s obecnou nouzí a válečným nedostatkovým hospodářstvím. Setkáváme se tak např. s komisí pro výkup brambor, potravinářským výborem, výborem pro braní vzorků z půdy, mléčnou komisí aj.

Z kompetenčního hlediska dělby pravomocí lze říci, že zákon definoval postavení obecní rady jako sborového orgánu, usnášejícího se za předsednictví starosty o všech věcech, jež nejsou vyhrazeny obecnímu zastupitelstvu; některé kompetence náležející radě mohlo svým rozhodnutím OZ vztáhnout přímo na starostu obce. Působnost obecní samosprávy se dělila na samostatnou (obec byla vázána pouze platnou legislativou), a přenesenou (delegovanou na ni státními orgány, s nimiž při jejím výkonu kooperovala). Některé činnosti obou okruhů se přitom vzájemně prolínaly. Období po roce 1927/1928 (po vydání tzv. organizačního zákona) je charakteristické určitým omezením samostatné působnosti obcí, jejich postavením pod státní dohled. Uvedené tendence pak ještě zesílily koncem 30. let 20. století a vyvrcholily v letech 2. světové války, v jejímž závěru byla dokonce zcela mimořádně posílena úloha starosty obce, který mohl rozhodovat monokraticky, bez rady i zastupitelstva. Pohled do knihy zápisů ze schůzí obecních orgánů ovšem ukazuje, že v obtížných válečných podmínkách obecní údy držely při sobě a zapoměly na dřívější neshody a spory; nadále se scházela rada, obecní zastupitelstvo i komise; lze tedy souhlasit s pamětní knihou, že *"v praxi však nebyla ve zdejší obci tato pravomoc [zplnomocnění starosty pro výkon veřejné správy] zneužita a pokračovalo se po způsobu starém"*.

Podívejme se nyní stručně na hlavní okruhy problémů, kterým obecní orgány během 1. republiky čelily a které (někdy lépe, jindy hůře) musely řešit. V popředí obecních zájmů v oblasti samostatné působnosti samozřejmě stála správa a hospodaření s obecním majetkem: koupě, prodej, pronájmy obecních pozemků, pastvin a lesů, v menší míře movitostí. Obec zajišťovala údržbu, opravy a

²⁶ Vedení pamětních knih bylo obcím uloženo zákonem č. 80/1920 Sb. Komise "písecká" byla ustavena na schůzi obecního zastupitelstva 26. 12. 1922 (Kniha zápisů ze schůzí..., inv. č. 1).

²⁷ Ust. §14 a násl. zákona č. 76/1919 Sb., novela obecního zřízení.

²⁸ Nařízením vlády č. 109/1942 Sb. pravomoc vesměs přešla na okresní úřady.

²⁹ Zmíněné komise byly ustaveny po neklidných, opakovaných volbách 1932/1933, srov. zápis ze schůze obecního zastupitelstva 19. 7. 1933 (zvolena rovněž stavební komise a trestní senát), Kniha zápisů..., inv. č. 1.

³⁰ Samostatné trestní protokoly a trestní rejstříky se nedochovaly, příklad řízení viz např. záznam ze zasedání OZ 1. 4. 1935 (uložení pokuty za porušení stavebního řádu – nedodržení stavební čáry). Kniha zápisů..., inv. č. 1.

³¹ Podací protokol 1943–1945 (1946) (inv. č. 9), záznam č. j. 53 ze 4. 2. 1936, jímž byli OkÚ Strakonice "oznámení členové soc. komise; seznam jich uložen v deskách". (Seznam je vlepen na vnitřní desky Knihy zápisů..., inv. č. 1.)

³² Pamětní kniha (inv. č. 6) zmiňuje např. zásobovací, repartiční či chlebovou komisi.

úpravy místních komunikací, péči o obecní aleje, rybníky, studny. Velmi často obecní orgány projednávaly agendu (moderně řečeno) zdravotní a sociální péče, zejména problematiku obecních chudých (zajištění ubytování v obecním chudobinci či péče o přestárlé a nemohoucí jinými občany, platby za jejich ošetření a léčbu v nemocnicích, platby jiným obcím za krytí nákladů na léčbu obecních příslušníků, vyřizování žádostí o chudinskou podporu /periodicky se opakující či jednorázovou/ atd.). Přestože část této agendy na sebe převzal stát či vyšší samosprávné korporace, hlavní tíha nadále ležela na bedrech obcí a značně je finančně zatěžovala. V období 2. světové války vystoupila do popředí zejména činnost obcí v oblasti válečného přidělového hospodářství.

V jiných případech obci náleželo utváření materiálních podmínek, jako např. v případě zajišťování bytu a ordinace pro potřeby lékaře; v Oselcích bylo sídlo okrsku (lékařského obvodu), a pro obec i toto bylo nejen praktickou, ale do značné míry rovněž prestižní záležitostí, otázkou lokálního patriotismu a rivality s okolními vesnicemi: když tak v souvislosti s odchodem lékaře za lepším místem hrozilo přesunutí sídla obvodu do sousedství, obec ihned přistoupila k protiakcím a nakonec dosáhla zachování stávajícího stavu. Do obce po několika měsících nastoupil nový lékař a sídlo obvodu v ní zůstalo.³³ Obdobně obec opakovaně soupeřila se svými sousedy např. v záležitosti sídla kominického obvodu v Oselcích, kdy rada striktně trvala na tom, že *"Koncese musí zůstat sídlo Oselce a pro Okolí a ze Zajmu požárních si Obec zároveň přeje bi Mistr Kominický bidlil v Oselcích"* (ponechán pro ukázkou pravopis originálu).³⁴ Za války pak obec k přípisu okresního úřadu ve věci rozdělení tohoto kominického obvodu toto sice vzala na vědomí, nicméně *"žádá, aby obvod kominický zůstal nadále ve zdejší obci"*, resp. tedy souhlasila s tím, že *"žádá, aby kominík měl sídlo v Oselcích"*.³⁵ Podobně ostře se obec ihned ohradila proti fámě o možném zrušení místní četnické stanice a jejím přenesení jinam atd.³⁶ Četnická stanice zůstala na svém místě a koncem 30. let se dokonce rozšířila její posádka ze dvou na tři muže.

Ne vždy ovšem Oselce v těchto prestižních věcech v závodění s konkurencí uspěly. Příkladem může být letité (a neúspěšné) úsilí obce o zřízení samostatné školy. Oselce byly "přiškoleny" do nedaleké Kotouně, do tamní místní školní rady obec vysílala dva členy. O odtržení se obec prvně pokoušela již za monarchie, roku 1910, kdy prý bylo vyslané deputaci přislíbeno kladné vyřízení obecní žádosti, ovšem ta nakonec údajně byla záludným *"přičiněním majitelů velkoostatku zamítnuta"*. Zajímavou sondou do dějin mentalit je následující pasus z obecní kroniky: *"V domnění, že v republice budou školní úřady k žádostem o školu příznivější, zažádala obec v roce 1922 podruhé, byla však přípisem okres. škol. výboru ve Strakonících ze dne 10. dubna 1923 o zamítnutí žádosti vyrozuměna, což je asi konec celé akce."*³⁷ A konec to skutečně byl, navíc, objektivně viděno, další školu zřizovat (i s ohledem na klesající počet obyvatel vsi) třeba nebylo; nepřekvapí ale, že obec opětovně (a znovu bezúspěšně) o zřízení školy usilovala i

³³ Např. viz záznam z jednání schůze OZ dne 1. 1. 1936, kdy bylo k věci usneseno vyslat starostu spolu s dalším členem zastupitelstva do Strakoníc *"aby potřebné zařídili, zejména aby obvod zůstal v Oselcích a taky pokladna zemědělská aby zůstala při obvodu"*. (Kniha zápisů..., inv. č. 2.)

³⁴ Zápis ze schůze obecní rady dne 30. 4. 1925 (Kniha zápisů..., inv. č. 2.)

³⁵ Zápis ze schůze OZ dne 2. 6. 1940, bod 1; podací protokol, č. j. 253, 4. 6. 1940.

³⁶ Zastupitelstvo se usneslo podat ve věci prostřednictvím okresu žádost k ministerstvu *"bi stanice Četnická Ostala na dale v Oselcích"*, do Strakoníc k okresnímu úřadu byla vyslána dvoučlenná deputace. (Schůze OZ 5. 2. 1928.)

³⁷ Pamětní kniha obce Oselce, nepaginováno, inv. č. 6.

po 2. světové válce. Z větších investičních akcí vyzněl do ztracena projekt stavby silnice Chlum – Oselce – Řesanice, jak ostatně s jemnou ironií poznamenal kronikář obce, *"což asi pílí našeho zastupitelstva a nejistotou u okresu zůstane jen zbožným přáním..."* Bylo tomu tak nejen roku 1927, kdy shromáždění občanstva projevilo toto přání, ale i o desetiletí později, shodou okolností tedy v době, kdy byl starostou pisatel právě citovaných řádků a mohl se tedy sám o realizaci projektu náležitě přičinit. Ve 30. letech nechala obec dokonce na svůj náklad vypracovat projekt rekonstrukce silnice, ovšem ten byl v březnu 1936 obci vrácen *"s odůvodněním, že okres nemá peněz a že nejdříve musí postavit silnice již dříve do stavebního rámce pojaté"*.³⁸

Důležitou investiční akcí, při které měla obecní zastupitelstva v meziválečném období podstatnou úlohu, bylo budování infrastruktury, zejména elektrifikace sídel. Nejinak tomu bylo i v Oselcích, kde se ovšem v důsledku různých sporů různých klik v rámci obce rozhodování o elektrifikaci táhlo neuvěřitelně dlouho, po celou 2. polovinu 20. let a po celá léta třicátá. Přibližme si zde tuto důležitou kapitolu z dějin veřejné správy Oselců, její stinné i veselejší stránky.

První tzv. "schůzi lidu" k projednání celé akce svolal obecní úřad na podzim roku 1925. Obci se tehdy nabízela možnost získat 50% státní subvenci, okresní dotaci pokrývající 20% nákladů a o zbytek se měl rovným dílem podělit velkostatek a obec. *"Po dlouhé debatě,"* dočteme se v obecní kronice, *"sestavilo se 15 občanů ve družstvo pro využití elektrické energie a zapsáno do rejstříku obchodního. Jelikož ale obec nebyla členem sešlo z toho."*³⁹ Rozpohybovat zatuhlou situaci se pokusila následně Okresní správní komise v Horažďovicích, snad vědoma si své blízkosti se likvidace (organizačním zákonem měla být včleněna do okresu Strakonice). Starosta obce opětovně svolal "valnou hromadu občanů" (1. 11. 1927), aby o elektrifikaci rozhodla: *"Tento den zůstane památným pro nynější vedení obce,"* poznamenává s jemnou ironií kronikář obce a pokračuje v líčení: *"Jak zabájel p. starosta schůzi a jak se o připsu a celé elektrisaci vyslovil nebudu se zmiňovat, ale jedno nemohu zamlčet a myslím, že se nemýlím, když řeknu, že bylo to se zástupcem velkostatku smlouveno,"* uvádí dále. Po vystoupení starosty obce se ke slovu dostal zástupce velkostatku, tehdy nečlen obecního zastupitelstva, který prý *"tvrdil lidem, kteří se ještě ani za 70 let z područí velkostatku nevymanili a kteří v každém panském úředníku vidí milostpána a také jej tak titulují, že do elektrisace nic není, velkostatek že ji nechce a že na ni nic nedá. 'Mají pravdu, milostpane,' zněla jejich odpověď a při blasování byli sme přeblasováni a z elektrisace sešlo."* Jak je tedy patrné, utváření místní politiky a výkon samosprávy v malé obci byl často zásadně formován různými intrikami a uplatňováním partikulárních zájmů zúčastněných občanů a jejich skupinek.

Netrvalo dlouho a již následujícího roku *"rozvířil se znovu zájem o elektrisaci"* (podnícen byl opětovně dopisem okresní správní komise). Obecní zastupitelstvo se znovu usneslo *"ponechat rozhodnutí všem občanům"*, a tak opět svolalo "valnou hromadu" občanstva;⁴⁰ ta nyní záměr přijala, zvolila čtyřčlenné komité, které mělo o realizaci projektu pečovat. Dle pisatele pamětnice ovšem *"ještěností některých občanů,*

³⁸ Zápis ze schůze OZ dne 21. 2. 1936 (Kniha zápisů..., inv. č. 1.); Pamětní kniha, inv. č. 6.

³⁹ Pamětní kniha obce Oselce, inv. č. 6, nepaginováno, nedatováno. Kniha zápisů ze schůzí obecních orgánů (inv. č. 1) pak k této schůzi přináší záznam z rokování zastupitelstva dne 21. 11. 1926, kdy k připsu okresní správní komise *"usneseno, že není možno se stavbou započít, poněvadž není prostředků finančních"*.

⁴⁰ Kniha zápisů..., inv. č. 1, zápis ze schůze obecního zastupitelstva a finanční komise, 9. 10. 1927, bod 4.

kteří se cítili uraženi, tím, že nebyli do přípravného komitě zvoleni a ještě více tím, že ono komitě, jak se vyslovili, mělo by zařízení elektrisační bud' zdarma nebo za nízkou cenu..." – načež jeden ze členů zastupitelstva pak prosadil, aby agendu převzalo zastupitelstvo, přičemž "jelikož elektrisači vůbec nepřál, dali [!] se spisy do stolu a tím byla věc vyřízena".

Úspěšného dotažení vlekoucího se a stále odkládaného projektu bylo dosaženo až v pozdních 30. letech 20. století,⁴¹ kdy již byl starostou obce výše vícekrát citovaný kronikář Václav Panuška. Akce se tak nyní již musela zákonitě podařit: vše započalo dopisem místních živnostníků, adresovaným obecnímu úřadu, plédujícím za elektrifikaci obce, *"a tak se tato myšlenka znovu ujímá..."*. Schůze občanstva nejenže nyní *"vyzněla jednomyslným přiblížením se pro elektrisači"* (to by nebylo nic nového), ale do věci se následně s vervou položilo i obecní zastupitelstvo, a tak v letech 1937–1938 se Oselce dočkaly elektrifikace. Zakázku získal Otavský elektrárenský svaz, který za celkovou cenu 149 tisíc Kčs vybuďoval transformační stanici, elektrorozvodné sítě a domovní přípojky. Výdaje (po odečtení státní dotace) byly kryty vysokou půjčkou u Okresní hospodářské záložny v Horažďovicích (115 tis. Kčs), a obec se tak na léta zadlužila: schodky obecního rozpočtu byly vykrývány zejména zvýšenou obecní přírážkou k přímým daním (300%) i k činžovní dani (28%, později 40%). Rozsáhlou investiční akci obec splácela ještě po celou dobu 2. světové války.⁴²

Z hlediska spojů zde lze ještě pro úplnost doplnit, že v meziválečném období, na sklonku 30. let, se obec dočkala i veřejné telefonní stanice, která byla umístěna v budově poštovního úřadu (ten zde existoval již v době monarchie, v 60. letech 19. století byl vybaven i telegrafním spojením). O zřízení telefonu obec usilovala v letech 1936–1938, problémem při jednáních byla otázka míry spolufinancování realizace tohoto projektu; obec nakonec souhlasila s podmínkami a vyjednala si prodloužení lhůty splatnosti.⁴³

Období 2. světové války bylo i v místním měřítku útlumové. Obecní samospráva byla podvázána, obec rostoucí měrou zajišťovala nejrůznější delegované úkoly, související s chodem válečného přidělového systému a hospodářství (kontroly a přiděly potravinových lístků, sběr surovin a odpadů, rozpisy a následné kontroly dodávek zemědělských produktů atd.).⁴⁴ Podílela se na organizování protipožárních, protiletectvých a obdobných bezpečnostních opatření. V závěrečných dvou letech války si pak tíživé ekonomické poměry vynucovaly zavádění dalších obecních dávek, v roce 1944 např. z karet, kulečnicku, nápojů (včetně např. čaje či kaka) anebo ze psů, roku 1945 z používaných místností, elektrické osvětlovací energie anebo za úřední výkon. Počátkem února 1945 byla do Oselců dopravena první skupina *"národních hostů"* neboli *"německých uprchlíků z východu"*. Postupně byly v obci zřízeny celkem tři uprchlické tábory (dobově *"lágr I–III"*). Obec spolupůsobila při jejich materiálním zabezpečení (přiděly mýdla, příkrývek, příborů, slavníků, potravin aj.).

⁴¹ Zastupitelstvo obce ovšem o věci vícekrát v mezičase jednalo, srov. zápisy ze schůzí 12. 5. 1929, 2. 6. 1929, 24. 11. 1929, 16. 6. 1930, 25. 3. 1931, 31. 1. 1932, 12. 10. 1932.

⁴² Dluh byl umořen těsně před koncem války – dne 9. 3. 1945 zaslal obecní úřad potvrzení o celkovém zaplacení dluhu (umoření úvěru) od Okresní hospodářské záložny v Horažďovicích Okresnímu úřadu v Sušici (Podací protokol 1943–1945 (1946), inv. č. 9, č. j. 96.) Ke splácení viz rovněž účetní (hlavní) knihy, inv. č. 23–26.

⁴³ Zápisy ze schůzí OZ dne 18. 11. 1936, 2. 7. 1937, 27. 8. 1937, 17. 11. 1937, 3. 4. 1938. (Kniha zápisů..., inv. č. 1.)

⁴⁴ O řadě nebezpečných situací, ke kterým v obci během 2. světové války došlo, vypravuje pamětní kniha, inv. č. 6.

Konec existence Obecního úřadu v Oselcích je datován 20. květnem 1945, kdy se na své poslední schůzi sešlo staré obecní zastupitelstvo a posléze, týž večer, na své první schůzi i plénum MNV Oselce.⁴⁵ O složení nového orgánu ovšem bylo rozhodnuto, jak prozradí pohled do podacího protokolu, již nejméně týden před tímto datem.⁴⁶ Lze konstatovat, že po personální stránce nepředstavovala tato organizační změna veřejné správy okamžitou razantní změnu, několik členů starého obecního zastupitelstva se stalo členy pléna nově utvářeného MNV, což konečně platí i pro starostu Václava Kališe (od jara 1942), jenž se stal dlouholetým předsedou MNV Oselce.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Oselce (dále také AO Oselce) obsahuje archiválie vzniklé z úřední činnosti obecního úřadu v Oselcích, v dochované podobě z let 1865–1945 (1947).

S ohledem na naprostou torzovitost dochování dokumentů z období habsburské monarchie⁴⁷ lze o tehdejší způsobu úřadování a výkonu spisové služby pouze spekulovat. Rovněž tak "československá" etapa obecních dějin je v dnešním archivním souboru AO Oselce dokumentována dochovaným materiálem pouze mezerovitě.

Pro závěrečné období existence původce, kdy je k dispozici mj. kompletní chronologická řada registraturních pomůcek z let 1933–1945 (1947), lze pro alespoň dílčí poznání rozsahu obecního úřadování a systému fungování spisové služby s užitkem využít dochovaných podacích deníků (inv. č. 7–9).

Bližší prozkoumání a analýza formální i obsahové stránky záznamů ve zmíněných podacích protokolech vede k jednoznačnému závěru, že péče o obecní písemnosti nepatřila k prioritám představitelů obecní samosprávy. Promítly se do ní venkovské poměry, dále to, že obecní orgány byly obsazeny prostými lidmi z "výroby", drobnými zemědělci a řemeslníky, kteří k byrokratickému úřadování měli poněkud otažitější vztah, konečně i skutečnost, že spisová služba nebyla v meziválečném období ze strany nadřízených orgánů v podstatě vůbec kontrolována.

Podací deníky tak sice byly vedeny, nicméně nesystematicky a neúplně. V celém sledovaném období nebyla vyplňována rubrika "spisový znak/značka spisovny", podobně i na dochovaných dokumentech nebyly žádné znaky nalezeny – pravděpodobně nebyly po celou dobu existence obecního úřadu (ObÚ) Oselce používány.⁴⁸ Rovněž další rubriky nevyplňovala pověřená osoba příliš důsledně, např. jen zcela ojediněle byla vyplněna rubrika "odkud došlo",⁴⁹ takže na první pohled by se mohlo až zdát, že všechny dokumenty vznikly u ObÚ jako "vlastní"; příležitostně byla rubrika využívána

⁴⁵ MNV Oselce, Kniha zápisů II, protokoly ze schůzí OZ a ustavujícího zasedání MNV dne 20. 5. 1945.

⁴⁶ Podací protokol 1943–1945 (1946), č. j. 1 z 15. 5. 1945, ONV Horažďovice zasílá "*seznam členů MNV Oselce*".

⁴⁷ Dochována je pouze matrika, soubor domovských listů, oznámení o vydání čelední knížky, dílem trestní agenda, viz inventární seznam, inv. č. 2, 10, 13, 20.

⁴⁸ Příslušná rubrika v podacích denících někdy sloužila pro poznámky o výši uhrazeného poštovního za danou zásilku či zde bylo vyznačeno, že byla podána doporučeně, většinou ovšem byla ponechávána prázdná.

⁴⁹ Např. viz Podací protokol 1943–1945 (1947), záznamy u č. j. 101 ze 13. 3. 1943, 111 ze 17. 3. 1943 či č. j. 204 ze 7. 6. 1943.

na různé, někdy kuriózní poznámky (např. *"jmenování jsou v Budapešti"*)⁵⁰. V pozdějším období se v rubrice častěji objevuje přímé označení *"vlastní spis(y)"*. Občas se lze v podacích protokolech setkat s poznámkami *"opis uložen"*, a to někdy na neobvyklých místech: tak např. v dubnu 1940 byl Okresnímu úřadu Strakonice zaslán ke schválení vyžádaný seznam členů živelní komise, přičemž její *"členové jsou zapsáni na desce této knihy"*.⁵¹ V jiných případech (*"opis uložen v této knize"*, *"opis uložen na zadní desce"*)⁵² už zpracovatel fondu takové štěstí neměl – nešlo o nejlepší způsob ukládání písemností...

Lze v podstatě říci, že ObÚ Oselce přiděloval čísla jednací, poznamenával datum (zprvu doručení, později převážně vyřízení) a předmět, o nějž šlo (někdy kuriózně formulovaný, např. záznam *"vráceny tiskopisy o snůšce vajec s tím, že jako starosta nemohu se této práci věnovat, jsa plně zaměstnán"*⁵³). Často se lze setkat v "předmětu" i se stručným vystižením způsobu vyřízení a obsahu dané věci, což do jisté míry nahrazuje absentující spisový materiál.

Čísla jednací byla sice přidělována, ale nejednou nesprávně. Bylo zjištěno, že vzestupná řada není někdy kompletní a některá čísla tak neznámo proč chybí,⁵⁴ jindy zase pověřený pracovník pokračoval v řadě z předchozího kalendářního roku i po 1. lednu roku nového. Nepěkným nešvarem bylo rovněž zahrnování vícera dokumentů (i více než desítky) v nesouvisejících věcech pod jediné číslo jednací.⁵⁵ Problémem se především jeví skutečnost, že zřejmě zdaleka ne všechny přijaté dokumenty prošly evidencí v podacím deníku, což lze názorně dokumentovat na následujícím příkladu:

V březnu 1934 projednávala schůze obecního zastupitelstva mj. také přípis od okresního úřadu Strakonice č. j. 25505/33 ze dne 7. 2. 1934, týkající se sporné směny pozemků mezi obcí a místním občanem Václavem Motejzíkem.⁵⁶ Citovaný dopis, který byl podkladem pro úřední jednání, však není v podacím deníku vůbec zaevidován, zachytitelná je až vyhláška, vydaná na základě usnesení obecního zastupitelstva v této věci,⁵⁷ resp. posléze úřední dopis okresnímu úřadu v této záležitosti – ovšem ani zde není o iniciačním podání žádná zmínka.⁵⁸ Podobných příkladů by přitom bylo možné uvést více.⁵⁹

Evidovány tedy byly primárně písemnosti úřadem vydávané/odesílané, nikoliv přijaté.⁶⁰

⁵⁰ Podací protokol 1933–7. 11. 1939, č. j. 136 z 22. 4. 1938 (vyjádření ObÚ Oselce pro OkÚ Strakonice k žádosti Čenka a Evy Panuškových o prodloužení platnosti cestovního pasu).

⁵¹ A skutečně dodnes jsou, srov. předsádku Podacího protokolu 11. 11. 1939–1942 + záznam č. j. 202 z 24. 4. 1940.

⁵² Podací protokol 11. 11. 1939–1942, č. j. 330 z 30. 7. 1941, resp. č. j. 3 z 2. 1. 1942.

⁵³ Podací protokol 11. 11. 1939–1942, záznam č. j. 238 z 2. 6. 1941, určeno Ústřednímu statistickému úřadu v Praze.

⁵⁴ Např. na rozhraní podacích protokolů 1933–7. 11. 1939 a na něj navazujícího 11. 11. 1939–1942: zatímco první z nich končí č. j. 377, druhý zmíněný začíná č. j. 381.

⁵⁵ Jednalo se většinou o korespondenci zasílanou okresnímu úřadu v jedné zásilce, srov. např. následující položky z roku 1944: č. j. 25, 49, 64, 103, 106, 337, 510 atd.

⁵⁶ Protokoly ze schůzí obecního zastupitelstva 1922–1943, protokol o schůzi obecního zastupitelstva 12. 3. 1934, bod V.

⁵⁷ Podací protokol 1933–7. 11. 1939, č. j. 112 z 13. 3. 1934, *"vyvěšena vyhláška o vyřízení sporu ve věci obce a Václava Motejzíka"*.

⁵⁸ Podací protokol 1933–7. 11. 1939, č. j. 123 z 22. 3. 1934: *"spisy týkající se výměny místa obce s Václavem Motejzíkem č. 12 a vyhláška dnešního dne sejmutá na niž nepodány námítky zaslány"*.

⁵⁹ Tak např. přípis OkÚ Strakonice č. j. 26685/38-15-1/294 ze dne 2. 6. 1938, týkající se zákazu nedělního prodeje, byl zaevidován až v souvislosti s odesláním odpovědi (č. j. 193 z 2. 7. 1938) po projednání věci OZ dne 27. 6. 1938; stejně tak přípis OkÚ Strakonice ve věci nesprávného číslování domů ve vsi (č. j. 3834-36-4-4/23 z 31. 1. 1936) nebyl v ppr evidován, až reakce po projednání věci v obecní radě dne 27. 2. 1936 (č. j. 77 z 28. 2. 1936) atd.

⁶⁰ Ilustrativně viz např. č. j. 160 z 4. 5. 1936, kdy ObÚ Oselce zaslal Městskému úřadu ve Strakonících *"žádost o přijetí Richarda Kleina s rodinou do svazku tamní obce"*: dokument je evidován v podacím deníku, vzápětí došlé kladné vyrozumění MěÚ ve Strakonících v dané věci (č. j. 2908/3386, založeno v domovských spisech /inv. č. 10, kar 1/ již nikde v protokolu evidováno není; došlý dokument ani není označen prezentatem/razítkem. S podacím razítkem se lze ojedinele na přijatých dokumentech setkat, např. na dopise MěÚ Kasejovice z 28. 1. 1935, č. j. 198, ve věci domovského práva J. Štěpánka s rodinou (domovské spisy, inv. č. 10, kar. 1): vyplněny jsou rubriky "došlo dne" (30/I-35) a "vyřízeno"

Počet zaznamenaných čísel jednacích postupně stoupal, vrcholu dosáhl za 2. světové války (zejména různá periodická hlášení v režimu přidělového válečného hospodářství).⁶¹

Způsob obecního úřadování se ve světle výše zmíněných skutečností jeví jako problematický. Je zřejmé, že obecní úřad různým spisovým materiálem disponoval, ten však byl (pokud pomineme jeho ukládání do úředních knih, příписy na desky apod.) evidován patrně jen operativně a s ohledem na skutečnost, že z něj bylo do archivu předáno k uložení pouhé torzo, o něm nelze nic bližšího říci. Písemnosti vzešlé z úředního provozu obecního úřadu byly ukládány v jeho sídle v kanceláři⁶² do dřevěné spisové skříně, pořízené za 2. světové války.⁶³

Neuspokojivě byla vedena rovněž knižní agenda, z níž jsou stěžejními zejména dva svazky knih z jednání obecního zastupitelstva, rady, komisí a připojených dalších záznamů (dražební protokol, záznamy z místních šetření apod.). Zejména první kniha protokolů z let 1922–1942 vykazuje značné nedostatky: není paginována, některé stránky jsou ponechány nepopsané, záznamy jsou psány (zejména ve 20. letech) často velmi neobratně – kostrbatě, s množstvím hrubých gramatických chyb, takže v některých případech není ani zřejmé, co bylo předmětem rokování a s jakým závěrem. Absentují povětšinou dokonce i záznamy o ustavujících schůzích obecního zastupitelstva a volbě jeho orgánů po obecních volbách, jindy občas není patrné, který orgán o věci vlastně jednal. Záznamy o schůzích rady se v některých obdobích vyskytují překvapivě řidčeji než o jednáních zastupitelstva, což lze vysvětlit nejspíše tím, že řada věcí na obci, spadajících do kompetence rady, byla vyřizována operativně, bez záznamu do úřední knihy.⁶⁴ Úroveň vedení protokolů ze schůzí obecních orgánů se zlepšila za 2. světové války, kdy od roku 1943 byla zavedena nová kniha (při zpracování fondu přeřazená do fondu MNV Oselce) s přehledněji psanými záznamy (pořad jednání – příslušná usnesení), opatřována podpisem zapisovatele a úředním razítkem.

O velmi zjednodušeném, na nejvyšší možnou míru, způsobu úřadování na obci svědčí též nejstarší dochovaná kniha obecních účtů z let 1915–1933 (inv. č. 22).

Na tomto místě lze tedy shrnout, že u původce zřejmě neexistoval spisový a skartační plán, o způsobu ukládání písemností v registratuře původce není nic známo. Způsob evidence, oběhu a ukládání dokumentů byl primárně ovládnut pragmatickými ohledy a vykazuje značné nedostatky. K určitému zlepšení vedení alespoň úředních knih došlo koncem 30. let 20. století a za 2. světové války. Rovněž schází informace o dřívějších skartacích (ty nepochybně proběhly) a případných ztrátách dokumentů z činnosti původce před jejich předáním do státní archivní sítě.

(19/6-35), ne už však rubrika "číslo": v podacím protokolu pak není příjem citovaného dokumentu evidován, až konečné vyřízení věci (viz č. j. 209 z 19. 6. 1935).

⁶¹ Počty čísel jednacích: 1933/215, 1934/393, 1935/413, 1936/397, 1937/396, 1938/332, 1939/447, 1940/570, 1941/551, 1942/678, 1943/468, 1944/515, 1945 (do ustavení MNV Oselce) 140.

⁶² Obecní úřad v minulosti sídlil (až do adaptace svého současného sídla č. p. 2 a přestěhování r. 1989) v budově č. p. 7 "po Židech" (vyžádaná e-mailová informace od současného starosty obce M. Cikána, 13. 8. 2014).

⁶³ Zápis o mimořádné schůzi obecní rady dne 24. 8. 1943 (fond MNV Oselce, Kniha zápisů II...); rovněž obecní pamětní kniha udává, že byl z dotace zakoupen (vedle psacího stroje a stolu) také "sekretář na spisy", resp. "skříň na spisy".

⁶⁴ Poukázat zde lze ilustrativně např. na záznam v podacím protokolu (č. j. 71 z 16. 2. 1934), kdy se Josefu Raškovi "oznamuje, že při schůzi ob. rady usneseno, že přidělí se mu 1–2 býci, přispůsobí-li se ceně 800 Kč za 1 býka", přičemž z knihy protokolů ze schůzí zastupitelstva, rady a komisí je zřejmé, že mezi schůzemi obecního zastupitelstva ve dnech 4. 2. a 12. 3. 1934 není žádný záznam a obecní rada tak "oficiálně" nezasedala.

K problematice postupné přejímky dokumentů z provenience ObÚ Oselce do státní archivní sítě lze na základě spisu o fondu, vedeného SOkA Plzeň-jih, říci následující:

Stěžejní část fondu AO Oselce byla předána do tehdejšího Okresního archivu v Horažďovicích v březnu 1955 (když z hlediska tehdejšího územněsprávního členění Oselce spadaly pod okres Horažďovice).⁶⁵ Předávající není v záznamu uveden, patrně šlo o právního nástupce zaniklého obecního úřadu, tedy MNV Oselce. Jednalo se o soubor knih (všechny zahrnuté do inventárního seznamu v této pomůcce, s výjimkou obecní kroniky + některé další, přerážené do fondu MNV Oselce; dále i karton spisového materiálu /domovské listy a trestní rejstřík/). Do tehdejšího Okresního archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích byl právě uvedený archivní materiál předán delimitačním protokolem v roce 1963, a to z Okresního archivu Klatovy, pracoviště v Sušici.⁶⁶ K uvedené delimitaci došlo po přijetí zákona č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, kdy byla obec Oselce začleněna do nově vzniklého okresu Plzeň-jih.

Další dokumenty AO Oselce byly předány do SOkA Plzeň-jih v souvislosti s prováděním skartačních řízení u ObÚ Oselce; roku 1997 se jednalo o jeden balík písemností, obsahující pokladní deník (1943–1945), parcelní protokoly a pozemnostní archy, spis o stavbě obecního domu.⁶⁷

Konečně jako poslední přírůstek byla zdejším archivem získána v rámci skartačního řízení u novodobého ObÚ Oselce v roce 2012 pamětní kniha obce Oselce (1. díl kroniky z let 1922–1945).⁶⁸

O předání zbývajících částí aktového materiálu nejsou ve spisu o fondu ani v knihách přírůstků k dispozici žádné informace a doba jejich přebírky do archivu je tak nejasná.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Oselce zahrnuje archiválie vzniklé v letech 1865–1945 (1947).

V rámci této kapitoly úvodu je nejprve třeba objasnit problematiku posterior a vysvětlit důvody, vedoucí k začlenění některých "hraničních" archiválií do fondu AO Oselce a přerážení jiných naopak do chronologicky navazujícího fondu MNV Oselce /(1943) 1945–1990/.⁶⁹

Při zpracování byl řešen problém, jak naložit s archiváliemi, vedenými postupně dvěma rozdílnými původci; v daném případě nejprve Obecním úřadem Oselce, který zanikl v květnu 1945, a následně jeho právním nástupcem, Místním národním výborem Oselce. Jde o knižně vedenou agendu, předně o knihu zápisů ze zasedání obecních orgánů (zastupitelstva, rady, komisí, resp. posléze pléna, rady MNV a dalších orgánů národního výboru) z let 1943–1951, dále pak o dva podací protokoly (z let 1939–1942 (1947) a 1943–1945 (1946), viz inv. č. 8–9), a konečně o tři účetní knihy (hlavní kniha 1944–

⁶⁵ Do nově utvořeného okresu Horažďovice spadaly Oselce od 1. 2. 1949 na základě vládního nařízení ze dne 18. 1. 1949, o územní organizaci okresů v českých zemích. Okres Horažďovice byl nově vytvořen (ust. § 4 odst. 1 písm. b/) a mj. do něj byly zahrnuty i všechny obce dosavadního soudního okresu Horažďovice, tzn. také Oselce.

⁶⁶ Protokol o delimitaci archivního materiálu z OA Klatovy do OA v Blovicích ze dne 16. 9. 1963, č. j. 91/1963.

⁶⁷ Protokol o vyřazení písemností u ObÚ Oselce ze dne 5. 12. 1997, č. j. SOKA 528/97-Spř., a předávací protokol ze dne 5. 12. 1997, č. př. 22/98.

⁶⁸ Zdejší protokol o skartačním řízení ze dne 24. 5. 2012, č. j. SOAP/050-262/2012, příloha č. 1, resp. příloha k úřednímu záznamu o převzetí archiválií ze dne 24. 5. 2012, č. j. SOAP/050-269/2012, č. př. 43/12.

⁶⁹ Srov. SOkA Plzeň-jih, inventář fondu Místní národní výbor Oselce, AP č. 437, sestavila Jana Mašková, 2009.

1945, pokladní deník 1943–1945, pokladní deník chudinského fondu 1943–1945, viz inv. č. 26, 28 a 29), v jejichž vedení pokračoval po zaniklém ObÚ jeho nástupce, MNV Oselce, do konce kalendářního roku 1945.

Aktuálně platná metodika je v daném směru nejednotná. Metodika archivní správy ke zpracování fondů archivů obcí v dané souvislosti ponechává fondové zařazení dokumentů vedených dvěma původci (tedy jako priora či naopak posteriora) na úvaze zpracovatele s tím, že je pouze nutno odkazově propojit fondy archivu obce a místního národního výboru.⁷⁰ Přílohou číslo 2 uvedené metodiky pak je studie Zdeňka Martínka,⁷¹ který ve svém příspěvku jako směrodatné kritérium pro rozhodnutí o zařazení "hraničních" archiválií doporučuje přihlídnout k *"poměru časového a věcného rozsahu obou částí"*.⁷² Oproti tomu interní metodický pokyn SOA Plzeň v dané souvislosti naopak doporučuje takovou knihu zařadit *"obvykle do archivního fondu, u jehož původce bylo vedení knihy ukončeno"*.⁷³

Po zvážení celkové situace se zpracovatel přiklonil k využití kritéria poměru časového rozsahu, zformulovaného v metodice archivní správy, resp. v návodu Zdeňka Martínka. Důvodem byla zejména skutečnost, že při mechanickém zařazení všech úředních knih, jejichž vedení bylo započato obecním úřadem, ale ukončeno až MNV Oselce, do fondu národního výboru, by z už tak mezerovitého fondu AO Oselce zůstalo pouhé torzo.

Účetní knihy proto byly všechny ponechány ve fondu archiv obce, stejně jako oba dva podací protokoly. Zejména v případě podacího protokolu inv. č. 8, obsahujícího záznamy 11. 11. 1939–1942; 1. 1.–16. 1. 1947 je zcela zřejmé, jak neúčelné by bylo jeho zařazení do fondu MNV Oselce, přičemž je ještě třeba upozornit na skutečnost, že z celkem 20 čísel jednacích, evidovaných v tomto podacím protokole v roce 1947, jich bylo 13 znovu přepsáno do navazujícího nového podacího protokolu, vedeného MNV.⁷⁴

Uplatněním výše uvedeného rozsahového kritéria byla naopak při zpracování fondu AO Oselce z tohoto fondu do fondu MNV Oselce vyčleněna kniha zápisů ze schůzí obecních orgánů a posléze orgánů MNV, vedená kontinuálně v letech 1943–1951.⁷⁵ Časově i rozsahově tak převažuje agenda MNV a kniha tak spíše náleží do fondu národního výboru.

Při archivním zpracování AO Oselce byla dále do fondu MNV Oselce včleněna "Ohlašovací kniha o pobytu mužstva v záloze a náhradní záloze a na trvalé dovolené" (1945–1951), neboť ta byla vedena výlučně MNV Oselce,⁷⁶ do fondu AO Oselce byla původně vřazena omylem.

⁷⁰ Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, č. j. AS/1-284/00, ze dne 31. 1. 2000, dostupné též na www.mvcr.cz, cit. bod 3 těchto zásad.

⁷¹ Samostatně viz MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu, *AC*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.

⁷² MARTÍNEK, Z. Archiv obce, část 5 – Archivní zpracování písemností obecní samosprávy.

⁷³ Metodický pokyn ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek ze dne 12. 3. 2010, č. j. SOAP/006-0767/2010, část A.01.02, Úřední knihy a rukopisy.

⁷⁴ Zbývajících sedm č. j. do nového podacího protokolu přepsáno už nebylo, kolonky zůstaly volné a podací deník pokračuje č. 21– srov. SOKA Plzeň-jih, inventář MNV Oselce (1943) 1945–1990 (AP č. 437), inv. č. 43.

⁷⁵ Úbytek -0,02 bm, z přírůstků dle protokolu o delimitaci archivního materiálu z OA Klatovy do OA v Blovicích ze dne 16. 9. 1963, č. j. 91/1963, č. př. 201.

⁷⁶ Kniha byla předána do SOKA Plzeň-jih při skartačním řízení roku 1997, viz č. př. 22/98. Kniha byla chybně zařazena do přírůstků k AO Oselce (s vrocením pouze "1945"), ne správně do přírůstků MNV Oselce (č. př. 21/98), a nebyla proto zpracována při pořádání fondu MNV Oselce roku 2008. Úbytek -0,01 bm.

Z archiválií vzniklých úřední činností Obecního úřadu Oselce, které nejsou součástí fondu AO Oselce, je zde třeba upozornit na knihu stavebních protokolů, obsahující tuto agendu pro období několika měsíců roku 1943 (duben až srpen), a následně v letech 1945–1950 vedenou MNV Oselce, v jehož fondu je i zařazena.⁷⁷

Jak již bylo uvedeno ve II. kapitole, pro období habsburské monarchie je fond třeba pokládat za torzovitý, zachoval se pouze nepatrný zlomek z obecních písemností. Situace z hlediska dochování je již lepší pro období meziválečného Československa a Protektorátu Čechy a Morava – alespoň z hlediska knih –, nicméně i zde je fond dochován jen mezerovitě (až do roku 1922 např. chybí zápisy ze schůzí obecního výboru a představenstva, resp. zastupitelstva a rady). Podstatná část knižní agendy však zřejmě byla, vlivem rezervovaného vztahu představitelů obecní samosprávy k úřadování a písemnostem, nenávratně ztracena. Spisový materiál není pro období do roku 1918 dochován takřka vůbec, po něm pak jen zlomkovitě a víceméně nahodile (větší soubor je dochován pouze k domovské a trestní problematice).

Pokud jde o fyzický stav archivního fondu, odpovídá stáří archiválií a horší úrovni péče, jež mu byla v minulosti u původce věnována. Některé knihy (výrazně zejména matrika obyvatelstva /ta je rovněž rozsáhleji potrhána/, kniha zápisů ze schůzí a parcelní protokol, v menší míře pak jeden z podacích protokolů)⁷⁸ mají různou měrou poškozenou vazbu (hřbet). Spisový materiál je částečně potrháný a poškozený prachem a plísňemi.

Během uložení archiválií v archivech v nich nebyly prováděny žádné restaurátorské ani konzervátorské zásahy. Při archivním zpracování byly archiválie mechanicky očištěny od prachu a knihy zabaleny do balicího papíru. V případě cennějších knih tohoto archivního souboru by do budoucna bylo vhodné restaurování poničených knižních vazeb.⁷⁹

Při pořádání a inventarizaci byla provedena vnitřní skartace. S ohledem na mezerovitost fondu je její rozsah minimální, vyřazeny byly pouze multiplicitní technické výkresy (inv. č. 12). Protokol č. j. SOAP/050-0461/2014 ze dne 13. 8. 2014 o vyřazení archiválií z důvodu multiplicity je součástí spisu o fondu.

Při archivním zpracování fondu byl soubor dokumentů a písemností přemanipulován z původních dvou kartonů do jednoho. Dále byly z fondu vyčleněny 2 knihy do fondu MNV Oselce⁸⁰ (úbytek -0,03 bm, pokles pouze o 1 evidenční jednotku – jedna kniha byla uložena mezi nezpracovaným spisovým materiálem v kartonu a nebyla tak dosud vykazována jako jednotlivina). Přírůstek 3 knih tvoří 2 parcelní protokoly a pokladní deník chudinského fondu, původně uložené v kartonu a samostatně nevidované. Počet úředních knih tak stoupl na 14. Záznamy o přesunu archiválií mezi fondy jsou součástí vedeného spisu o fondu.

⁷⁷ SOkA Plzeň-jih, inventář MNV Oselce (1943) 1945–1990 (AP č. 437), inv. č. 20. (V kapitole III této pomůcky (s. 8) je nesprávně tato kniha citovaná jako "hlavní". Rovněž zde není podchycena problematika výše zmíněných účetních knih, vedených do konce roku 1945 kontinuálně nejprve ObÚ a poté MNV Oselce.)

⁷⁸ Inv. č. 2, 1, 3, resp. 9 (ve výše citovaném pořadí).

⁷⁹ Zejména v případě knihy zápisů ze schůzí (inv. č. 1) a matriky obyvatelstva (inv. č. 2).

⁸⁰ Tzn. výše zmíněná Kniha zápisů ze schůzí orgánů obce a MNV (1943) 1945–1951 a Ohlašovací kniha... 1945–1951.

Metráž archivního fondu je nyní po úbytcích daných přeřazením 2 knih do fondu MNV Oselce (-0,03 bm) a po vyřazení archiválie z důvodu multiplicity (-0,01 bm) celkem 0,40 bm.

Fond Archiv obce Oselce již byl v minulosti nedokonale zpracován, a to na počátku 80. let 20. století v rámci dodatku ke skupinovému inventáři archivů obcí jižního Plzeňska.⁸¹ Uvedený dodatek, ačkoliv byl zpracován ke stejnému datu jako skupinový inventář (tj. 1. 11. 1981) ovšem z nejasných důvodů nikdy nebyl, na rozdíl hlavního skupinového inventáře, řádně schválen. Zahrnuje celkem deset rozsahem zpravidla menších fondů archivů obcí a z hlediska dnešních standardů není vyhovující: obsahuje velké množství chyb (registry inventárních jednotek, časové rozsahy aj.), stejně jako jen velice krátké úvody k jednotlivým fondům (např. v případě AO Oselce je celý úvod omezen na pouhých sedm řádků). Dodatek byl jako celek v rámci generální inventury 2012–2013 (2014) zneplatněn a jednotlivé původně v něm zahrnuté fondy budou postupně reinventarizovány.

Archivní zpracování AO Oselce bylo provedeno podle platné legislativy a metodických pokynů archivní správy MV ČR k pořádání fondů archivů obcí⁸² a interního předpisu/metodického pokynu, platného v SOA Plzeň (2010), ve znění dodatku z roku 2014.⁸³ Z nových Základních pravidel pro zpracování archiválií bylo podle těchto metodik přihlédnuto pouze k jejich 2. kapitole, tzn. novému vymezení a označování evidenčních jednotek.⁸⁴

S ohledem na již v kapitole II zmíněnou problematickou manipulaci a ukládání spisů i knih u původce a neznámou podobu původního registraturního systému (byl-li tedy vůbec kdy jaký) bylo při pořádání přiměřeně použito umělé pořádací schéma, obsažené v právě citované metodice MV ČR pro pořádání fondů archiv obce.⁸⁵

Dokumenty byly rozděleny na knihy, spisy, účetní materiál a ostatní. Knihy jsou rozděleny do tří podskupin, na knihy všeobecné správy obce, knihy evidenční ve věcech spolupůsobení ve státních záležitostech a knihy ostatní.⁸⁶ Specifickou skupinou jsou registraturní pomůcky (podací protokoly), a vlastní spisy, které jsou rozděleny do pěti věcných skupin dle charakteru agendy. Účetní materiál zahrnuje dochované účetní/hlavní knihy a pokladní deníky. Do skupiny "ostatní" pak byly zařazeny dva samostatně (bez spisu) dochované stavební plány.⁸⁷

Rejstřík k archivnímu fondu byl vytvořen pouze věcný a jmenný; zeměpisný nebyl vytvářen, protože se v inventárních záznamech žádná lokalita (vyjma "Oselce", která se však jako rejstříkové heslo nezařazuje) nevyskytuje, stejně jako názvy korporací.

⁸¹ SOkA Plzeň-jih, skupinový inventář Archivy obcí okresu Plzeň-jih, AP č. 258, zpracovali JUDr. Václav Skala, Jindra Bočanová a Marie Kavková, 1981.

⁸² Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, č. j. AS/1-284/00, ze dne 31. 1. 2000.

⁸³ Metodický pokyn ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek ze dne 12. 3. 2010, č. j. SOAP/006-0767/2010; Dodatek k metodickému pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek ze dne 15. 7. 2014, č. j. SOAP/006-1300/2014.

⁸⁴ Kromě Základních pravidel viz také vyhláška č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, příloha č. 1 (nahrazena vyhláškou č. 213/2012 Sb.)

⁸⁵ Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, č. j. AS/1-284/00, ze dne 31. 1. 2000, pořádací schéma je obsaženo v příloze č. 1 k této metodice.

⁸⁶ Skupina "ostatní knihy" není obsažena ve vzorové metodice OASSS MV ČR, ale je specifickou, užívanou v rámci SOA Plzeň; byla do ní zařazena pamětní kniha (v metodice MV ČR je zařazována mezi knihy všeobecné správy obce).

⁸⁷ Připomenout zde lze, že v případě spojení s aktovým materiálem nebyl v jiném případě (viz inv. č. 12, stavba obecního domu) technický výkres vydělen zvlášť, ale zůstal na svém původním místě.

Upozornit je zde třeba ještě na úřední knihu inv. č. 1, která je smíšená – obsahuje zápisy ze schůzí různých obecních orgánů, vedle záznamů ze zasedání rady a zastupitelstva zahrnuje rovněž materiály ze schůzí různých obecních komisí a ojediněle i jiné záznamy.⁸⁸

Časové údaje u inventárních záznamů jsou uváděny v souladu s metodikou.⁸⁹ U některých přímo nedatovaných inventárních jednotek byl časový rozsah přibližně určen z obsahu a kontextu; tento údaj je uveden v [hranatých závorkách]: viz inv. č. 2–4 a 16–17. V jednom případě je první mezník časového rozpětí uveden v archiválii, druhý byl odhadnut.⁹⁰ Přesahy (posteriora) jsou pak vyznačeny (kulatými) závorkami.

Celkový časový rozsah fondu se po zpracování změnil, pokud jde o jeho dolní i horní hranici. Při archivním zpracování byl nově určen časový rozsah obecní matriky, místo původního 1835–1936 na [1869]–[1938]. Rozborem v ní obsažených údajů dospěl zpracovatel k závěru, že vznikla pravděpodobně v souvislosti s prováděním prvního moderního sčítání lidu v roce 1869 a dále byla vedena až do 30. let 20. století; horní mez je posledním v ní zaznamenaným datem úmrtí obecního příslušníka. Dolní mez tak nově tvoří nejstarší materiál z inv. č. 10, domovských spisů. Rovněž přesah po roce 1945 se změnil z (1951) na (1947), a to v důsledku přerážení příslušné knihy do fondu MNV Oselce; nová horní hranice je pak dána přesahem podacího protokolu inv. č. 9.

Jazykem drtivé většiny archiválií je čeština, okrajově se objevuje němčina.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Oselce poskytuje informace k dějinám obce zlomkovitě pro období 2. pol. 19. století a období počátku 20. století, zejména však pro období 20.–40. let 20. století.

Mezi nejcennější archiválie v tomto mezerovitě dochovaném archivním fondu patří kniha zápisů ze schůzí obecních orgánů (inv. č. 1), na niž kontinuálně navazuje obdobná kniha zápisů, vedená nejprve ObÚ a poté MNV Oselce (ve fondu MNV Oselce). Rozmanité důležité informace o dění ve vsi, jakož i knižní černou kroniku, přináší obecní pamětní kniha (inv. č. 6).

Pro genealogické či demografické bádání lze využít matriku obyvatelstva z let [1869]–[1938] (inv. č. 2), spisový materiál k domovskému právu (inv. č. 10) a trestní záznamy (inv. č. 20).

Pro poznání rozsahu a struktury agendy obecního úřadování jsou dobře využitelné dochované podací protokoly (inv. č. 7–9, viz též kapitola II této pomůcky).

Pro studium ekonomické situace obce a jejích změn je výborným pramenem soubor účetních/hlavních knih, s menšími mezerami pokrývající období let 1915–1945 (inv. č. 22–26).

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Oselce uspořádal a archivní pomůcku zpracoval ve Státním okresním archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích v červenci a srpnu 2014 Mgr. Matěj Třepeš. Čistopis

⁸⁸ Např. "Protokol o dražbě chudého příslušníka Františka Nedbala" ze dne 4. 12. 1927.

⁸⁹ Metodický pokyn ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií..., část A.02, Časový rozsah archiválií.

⁹⁰ Parcelní protokol inv. č. 3, časový rozsah 1929–[1935].

archivní pomůcky byl zpracován po posouzení konceptu v dubnu 2015.

V Blovicích dne 29. 4. 2015

Mgr. Matěj Trepěš

Seznam použité literatury a pramenů

a) Archivní prameny

SOKA Plzeň-jih se sídlem v Blovicích, fond Místní národní výbor Oselce (1943) 1945–1990, EL NAD č. 854.

b) Edice

DOSKOČIL, Karel (ed.). *Berní rula 2. Popis Čech r. 1654*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1954.

HAAS, Antonín (ed.). *Berní rula*. 28. svazek – Kraj Prácheňský II. Praha : SPN, 1954.

CHALUPA, Aleš – LIŠKOVÁ, Marie – NUHLÍČEK, Josef – RAJTORAL, František (ed.). *Tereziánský katastr český*. 2. svazek (rustikál, kraje K–Ž). Praha : Archivní správa MV ČSSR, 1966.

c) Literatura

DUDÁK, Vladislav (ed.) a kol. *Plzeňsko – příroda, historie, život*, Plzeň : Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, 2008.

EDL, Jan. Přehled změn v územní organizaci politické správy v letech 1928–1948. *Paginae historiae*, 2006, roč. 14, s. 483–546.

Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005. 1. díl. Praha : Český statistický úřad, 2006.

JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost*. Praha : NLN, 2005.

KAREL, Tomáš – FOUČEK, Karel. *Jižní Plzeňsko II : historicko-turistický průvodce č. 13*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 2000.

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách : jejich vznik, původní význam a změny*, 3. díl (M–Ř). Praha : Česká akademie věd a umění ve Státním nakladatelství učebnic, 1951.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970. I/1. Praha : Federální statistický úřad, 1978.

SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický království českého*. Praha : Argo, 1998 (reprint).

Seznam míst v Království českém. Praha : Místodržitelská tiskárna, 1907.

TRAJER, Johann. *Historisch-statistische Beschreibung der Diocese Budweis*. 4. Heft. České Budějovice : Felix Zdarssa, 1862.

d) Legislativa, metodika, inventáře

SOKA Plzeň-jih, Archivy obcí okresu Plzeň-jih, skupinový inventář – AP č. 258, (+ dodatek), zpracovali JUDr. Václav Skala, Jindra Bočanová a Marie Kavková, Blovice 1981.

Dodatek k metodickému pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek ze dne 15. 7. 2014, č. j. SOAP/006-1300/2014.

Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, č. j. AS/1-284/00, ze dne 31. 1. 2000 (OASSS MV ČR).

Metodický pokyn ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek ze dne 12. 3. 2010, č. j. SOAP/006-0767/2010.

SOkA Plzeň-jih, Místní národní výbor Oselce, inventář – AP č. 437, sestavila Jana Mašková, Blovice 2009.

Vyhláška č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, příloha č. 1 (ve znění vyhlášky č. 213/2012 Sb.).

WANNER, Michal a kol. *Základní pravidla pro zpracování archiválií*. Praha : Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR, 2013.

Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů.

Příloha č. 1

Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
EL	evidenční list
inv. č.	inventární číslo
kar	karton
MěÚ	městský úřad
MNV	místní národní výbor
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NAD	Národní archivní dědictví
ObÚ	obecní úřad
OkÚ	okresní úřad
OZ	obecní zastupitelstvo
ppr	podací protokol
ř. z.	říšský zákoník
SOA	státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv
tv	technický výkres
ukn	úřední kniha
z. z. č.	zemský zákoník český

Inventární seznam

I. KNIHY**1. Knihy všeobecné správy obce**

1	Knihy zápisů ze schůzí –obecního zastupitelstva (1. 10. 1922–25. 9. 1942) –obecní rady (1. 11. 1922–14. 9. 1942) –obecního zastupitelstva a finanční komise (společné schůze) (31. 12. 1922–22. 3. 1942) –finanční komise (samostatné schůze) (7. 2. 1926–27. 3. 1939) –knihovnické rady (pouze 19. 2. 1930) –stavební komise (pouze 26. 3. 1933) –obecní rady a finanční komise (pouze 3. 11. 1933)	1922–1942	ukn 1
2	Matrika obyvatelstva obce Oselce (Matrika obyvatelestva obce Voselecké)	[1869]–[1938]	ukn 2

2. Knihy evidence ve věcech spolupůsobení ve státních záležitostech

3	Parcelní protokol	1929–[1935]	ukn 3
4	Parcelní protokol	[1935]–[1945]	ukn 4
5	Jateční protokol	1930–1941	ukn 5

3. Ostatní knihy

6	Pamětní kniha obce Oselce	1922–1943	ukn 6
---	---------------------------	-----------	-------

II. SPISOVÝ MATERIÁL**A. Registraturní pomůcky**

7	Podací protokol (2. 1. 1933–7. 11. 1939)	1933–1939	ppr 1
8	Podací protokol (11. 11. 1939–1942; 1. 1.–16. 1. 1947)	1939–1942 (1947)	ppr 2
9	Podací protokol (1. 1. 1943–2. 5. 1945, od 16. 5. 1945 podací protokol MNV) (Einreichungsprotokoll)	1943–1945 (1946)	ppr 3

Inv. č. Obsah	Čas. rozsah	Evidenční jednotka č.
---------------	-------------	--------------------------

B. Spisy

1. Obec a její správa

10	Domovské právo (domovské listy, korespondence)	1865–1940	kar 1
----	--	-----------	-------

2. Správa obecního majetku

11	Pozemnostní arch – přehled obecního majetku	1938	kar 1
12	Stavba obecního domu – projekt, stavební rozpočet, technický výkres (2× brožura, 2× technický výkres)	1939	kar 1

3. Péče o bezpečnost a veřejný pořádek

13	Oznámení o vydání čelední knihy (M. Sochorová)	1904	kar 1
14	Protokol o zjištěných závadách při požárně-policejní prohlídce	1940	kar 1

4. Péče o veřejné ústavy a zařízení

15	Chudinské opatření (podpora T. Vocelkové)	1927	kar 1
----	---	------	-------

5. Spolupůsobení při státních záležitostech

16	Seznam pozemnostních archů (celá obec Oselce)	[1935]–[1945]	kar 1
17	Ocenění pozemkového majetku (A. Kos)	[1935]–[1945]	kar 1
18	Soudní usnesení (změny v pozemkových knihách)	1942–1943	kar 1
19	Rozluka a rozvod obecních příslušníků	1927–1940	kar 1
20	Trestní záznamy (zejména trestní listy obecních příslušníků, úřední korespondence)	1883–1944	kar 1
21	Vyhlášky (nadrízených orgánů, ke zveřejnění v obci)	1943–1944	kar 1

III. ÚČETNÍ MATERIÁL

Účetní knihy

22	Účetní kniha	1915–1933	ukn 7
23	Hlavní kniha	1936–1937	ukn 8
24	Hlavní kniha – skutečné příjmy řádné	1938–1940	ukn 9
25	Hlavní kniha	1942–1943	ukn 10

Inv. č. Obsah	Čas. rozsah	Evidenční jednotka č.
---------------	-------------	--------------------------

26	Hlavní kniha	1944–1945	ukn 11
27	Pokladní deník	1934–1942	ukn 12
28	Pokladní deník	1943–1945	ukn 13
29	Pokladní deník – chudinský fond	1943–1945	ukn 14

IV. OSTATNÍ – STAVEBNÍ PLÁNY

30	Stavební plán obvodové ošetrovny Šimůnek Jan, Kasejovice, 1:100, kolorovaná kresba tuší, papír, 53×38 cm	1937	tvý 1
31	Stavební plán pro rekonstrukci krovu kaple sv. Markéty Zeman Josef, Kasejovice a Podhůří, 1:100, kolorovaný tisk, papír, 52×43 cm	1943	tvý 2

Rejstřík 1

Rejstřík osobní

<u>Rejstříkové heslo</u>	<u>Inv. číslo výskytu</u>
K	
Kos, Augustin	17
S	
Sochorová, Marie, nar. 8. 10. 1886	13
V	
Vocelová, Teresie	15

Rejstřík 2

Rejstřík věcný

<u>Rejstříkové heslo</u>	<u>Inv. číslo výskytu</u>
D	
dobytek: evidence porážek	5
K	
kronika	6
M	
matrika	2
O	
obyvatelstvo	
–čelední agenda	13
–domovské právo	10
–sociální péče	15
–rozvod a rozluka občanů	19
–trestní agenda	20
P	
plány stavební	30–31
pomůcky registraturní	7–9
pozemky	
–evidence parcel	3–4, 16
–obecní	11
–ocenění	17
–soudní rozhodnutí: zápisy změn	18
prevence požární	14
U	
účetnictví	
–hlavní kniha	23–26
–pokladní deník	27–29
–účetní kniha	22
V	
vyhlášky	21
výstavba	12
Z	

zápisy ze schůzí

–obecního zastupitelstva

1

–rady zastupitelstva

1

–komisí zastupitelstva

1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Oselce
Značka archivního fondu:	AO Oselce
Časový rozsah:	1865–1945 (1947)
Počet evidenčních jednotek:	20 (14 úředních knih, 3 podací protokoly, 1 karton, 2 technické výkresy)
Počet inventárních jednotek:	31
Rozsah v bm:	0,40 bm
Stav ke dni:	29. 4. 2015
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Matěj Trepěš
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Matěj Trepěš
Počet stran:	30
Počet exemplářů:	5
Schválila:	Mgr. Petra Martínková dne: 29. 4. 2015, č. j. SOAP/050-0306/2015